

ש ל ח

התרי"ג מצות, ועד שבשם זה ("שלח") מתבטאת הנקודה העיקרית של כל הסדרה?

ואף שבפשטות נקראת הסדרה בשם "שלח" לפי שתיבה זו באה בתחילת הסדרה, וכל הסדרה נקראת ע"ש התחלתה — הרי אף אם התחלתה היא סיבת השם, מ"מ מכיון שזהו שם עפ"י תורה הרי השם מורה על תוכן כל הסדרה, כנ"ל.

ב. ויובן זה בהקדים ביאור ב' מהות חטא המרגלים: בפשטות חטאו בזה שבאו וסיפרו, "כי עז העם ה' יושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם" — ולכאורה אינו מובן: הרי נשלחו לראות את "הארץ מה היא ואת העם היושב עלי' החזק הוא וגו' ומה הערים גו' הבמחנים אם במב' צרים"; ובהתאם לזה השיבו "כי עז העם וגו'", ולמה יחשב זה לחטא? והרי, אדרבה, בזה מילאו את תפקידם לתור את הארץ?

והביאור: משה רבנו שלחם להודיע באיזה דרך ואופן קל יותר לכבוש את א"י, ובאיזה מקום כדאי יותר להתחיל הכיבוש — בדרך הטבע [כי מכיון ש"לא עבד קוב"ה ניסא לי מגנא", צריכים להשתדל בכל דבר

א. כבר דובר כמה פעמים, ש' תוכנה העיקרי של כל סדרה (כל הפרשיות שבה) מרומז בשם שהיא נק' ע"פ (מנהג ישראל אשר) תורה (הוא). וכן בסדרה דשבוע זה — שנקראת בשם "שלח", ומוזה מובן שבשם זה מתבטאת הנקודה העיקרית של ה' ענינים המדוברים בכל הפרשיות שב' הסדרה.

וצריך להבין:

נקודת הענין ד"שלח (לך אנשים), הרי הוא רק סיפור קורות בנ"י בה' יותם במדבר, ולא מצוה שנצטוו לקיימה וכיו"ב, בפרשיות שבסדרה זו הבאות לאחר סיפור המרגלים — יש בהן מצות לדורות, ומה גם ה' פרשה שבסיום הסדרה, שהיא מצות ציצית, היא מצוה כללית המביאה לזכירת כל תרי"ג מצות, כמ"ש "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'", ואיך יתכן שהענין ד"שלח (לך אנשים), שאינו אלא סיפור דברים, יהא "חשוב" יותר מהמצות שבסדרה, כולל מצות ציצית הכוללת את כל

(1) ראה שער היחודה פ"א, וראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך ובהנסמן שם.

(2) טו, לט. וראה פרש"י שם. ולהעיר גם מברכות יב, ב.

(3) ואף שגם הסיפורים שבתורה הם הוראות (דהרי תורה מלשון הוראה) (זח"ג נג ב. גוי"א ר"פ בראשית בשם הר"ק) — מ"מ מזה שהוראות אלו נאמרו באופן של סיפור ולא כאופן של מצוה, ואף לא כהוראה מפורשת — מוכח שאין בהן אותו התוקף אשר בהוראות גלויות, ועאכ"כ אותו התוקף שבציווי התורה.

(4) יג, כח.

(5) שם, יח"ט.

(6) ראה דרשות הר"ן ד"ח: "ההקדמה הא' שחפץ הש"ת לקיים מנהגו של עולם בכל מה דאפשר ושהטבע יקר בעיניו לא ישנהו אלא לצורך הכרחי". וראה שבת נג, ב. ועוד.

ועצם הטוב והצדק, שלא ידרוש מה-
מצווה (שעשה אותו וכו') דבר שאין
בכחו (כח שנתן בו) לקיימו (והרי
אצלו לא שייך ח"ו טעות בחשבון).

אלא שלאחרי ידיעה זו, הרי גם
בנוגע לקיום המצות — אין סומכין
על הנס"י [ואדרבה: ענין עיקרי
במצות הוא לקיימם בדרך הטבע. כי
מכיון שעיקר ענינם הוא לעשות לו
ית' דירה בתחתונים, במילא צריך
להיות קיומם בדרכי הטבע דוקא.
בכדי שטבע העולם עצמו (בחי' תחת-
תונים) ייעשה לדירה לו ית'"].
ולכן צריך להיות "שלח גו' ויתורו
גו'", בכדי לדעת באיזה אופן אפשר
לקיים את המצוה דעלה נעלה בדרך
הטבע.

ד. והנה מכיון שהוראה זו, שייכת
ומוכרחת בכל המצות, לכן באה בענין
וסיפור ההכנה לכניסה לא"י, לפי שה-
כניסה לא"י הו"ע כללי בכל המצות
כולן.

והביאור בזה: תוכן ומעלת א"י
מבואר בכתוב י': "ארץ אשר גו' עיני
ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית
שנה", היינו שבה ההשגחה העליונה
היא באופן פנימי וגלוי (יותר מבשאר
הארצות י'), ז.א. שבאה"ק — גם בה-

גם אם סוכ"ס יהי' זקוק לגם —
לעשות התלוי בו בדרך הטבע ולמעט
את מספר הנסים או את פרטי הנס'
עד כמה שאפשר]. אבל בטוח הי'
משה שיעלו ויכבשו וכו', כי כן ציוה
ה': אולם המרגלים, לאחר שספרו
ע"ד העם והערים והארץ הוסיפו
והסיקו מסקנא "לא נוכל לעלות אל
העם כי חזק הוא ממנו"*, היינו
שמחמת הקושיים שראו בכיבוש א"י
בדרך הטבע הסיקו ש"לא נוכל לעלות"
לכבושה. אע"פ שכן ציוה הקב"ה.

ג. עפ"ז מובן שההוראה מסיפור
המרגלים היא שייכת לכללות התורה
ומצות: יסוד עיקרי בקיום כל ה'
מצות הוא — הידיעה, שמכיון שה'
מצות הם ציוויי הקב"ה, ברור הדבר
שאפשר לקיימם, כי אין הקב"ה
מבקש אלא לפי כוחו.

והרי גם בשר ודם אם רק בדעת
ידבר, לא יצוה לעשות דבר באם ידע
שאין ביכולת המצווה לקיימו. ובפרט
אם הציווי בא מאדם שעשה את
"המצווה" — כמו אומן העושה כלי —
שבודאי עושה אותו באופן שיוכל ל-
מלאות התפקיד אשר בשבילו נעשה
(אלא שהאדם עלול לטעות בחשבון)
— ועאכ"כ מלך מלכי המלכים הקב"ה

(10) ראה פסחים סד, ב. וח"א קיא, ב.
(11) ועפ"ז יומתק למה לא רצה אדה"צ
לקדש הלבנה כשעמדה הספינה מאלי ע"ס
נס (לקיד ח"ד ע' 1504).

(12) עקב יא, יב.
(13) ראה תענית י, רע"א ובחזק"א מה
רש"א שם ד"ה א"י. וראה לקו"ת מסעי
פס, ב. דרושים לשמע"צ צב, ג. וראה
תניא פ"ג, אגה"ק סייד, סכ"ה (קלט, ב).
ח"א לך יג, א. סידור קטמ, סע"א.

(7) כי כל האפשרי למעט — הי'
"למגנא".
(7*) יג, לא.

(8) שמוה עזר הוראה: כמ"ת גם המרב
לים אמרו "נעשה וגשמע", ואעפ"כ נכשלו
בענין זה אח"כ, שמוה הוראת משארו"ל
(אבות פ"ב מ"ד) "אל תאמין בעצמך"
(וראה לקו"ש ח"ה ע' 138 ואילך).

(9) שמור רפכ"ס. במדבר פ"ב, ג.
תנחומא נשא יא. וראה ע"ז ג, א.

להתבונן בתוכן המצוה שעומד לקיים, ולא רק בתוכנה הפרטי של מצוה זו הפרטית, אלא גם בתוכן וכוונה הכללי השהו בכל המצות — שהוא הולך לקיים רצונו ית', וכלשון כל ברכות המצות „אשר קדשנו במצותיו וצונו“, שע"י קיומו את המצוה נעשה קדוש ומקיים הוא מה שציווה אותו הקב"ה, ועי"ז מתאחד עמו [וזהו לשון קדשנו יי' ול' מצוה — מל' צוותא וחיבור יי'].

וברכה זו מברכים לפני קיום ה"מצוה, „עובר לעשייתן“ יי', להורות שלפני עשיית המצוה על האדם להתבונן בתוכן וכוונה הכללי של כל המצות.

ועד"ז בלימוד התורה: צ"ל ברכו בתורה תחלה יי' „אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו“, ז.א. שהקב"ה נתן לנו את התורה כמו שהיא תורתו — אצלו ית' יי'; וחז"ל מים „נותן התורה“ לשון הוה, כי „בכל יום יהיו בעיניך חדשים“ יי' —

- (16) ראה תניא פמ"א (נו, ב). ועוד.
- (17) ראה תניא פמ"ו (סה, ב).
- (18) לקו"ת בחוקותי מה, ג.
- (19) פסחים ז, ב. וש"נ.
- (20) גדרים פא, א. וראה ב"ח לטא"ח סמ"ו.
- (21) משלי ח, ל. וראה תניא קר"א ד"ה דוד ומירון.
- (22) פרש"י תבוא כו, טז. וראה גם פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג (ובפרש"י ואתחנן ו, ו (מספרי שם) „כחדשה“ — כי אף שהוחדש, ה"ז חידוש הישנות). ובנוגע ללימוד התורה בפרט ראה ברכות (כב, א): „מה להלן באימה וביראה וברתת ובויע אף כאן באימה וביראה וברתת ובויע“. וראה ברכות סג, ב. לקו"ת סוכות פא, ג. וכלשון ה"צפע" (ראה בהגסמן בצפ"ע עה"ת בראשית ה, א) דבר נמשך, נצחי.

גשמי שבארץ ועינינו „נרגש“ אלקותו ית' בגילוי יותר.

עפ"ז מובן, שהמשכת קדושה גלוי' — היינו אלקות — בענין ודבר גשמי, הרי זה בדוגמת כניסת (הדבר והפעולה והאדם הפועל לא"י, ז.א. שקיום כל מצוה ומצוה הוא בדוגמת כניסה לא"י, כי קיום המצות הוא כנ"ל, המשכת אלקות בעינינו הגשמיים יי', שיעשו עי"ז דירה לו ית'.

ה. הוראה כללית נוספת (השייכת לכל המצות) ב"שלח גו' ויתורו את ארץ כנען":

קודם כל מצוה ומצוה על האדם

(14) עפ"ז יומתק מה שלא נצטוונו לזכור בכל יום את הכניסה לא"י, אף שמצוה אנו לזכור יצי"מ בכ"י (בא יג, ג פרש"י שם. ירושלמי ברכות פ"א ה"ו, טור או"ח ס' טו. שו"ע אדה"ז ס' סז ס"א. וראה ברכות יב, ב), וגם קרי"ט (ירושלמי וטור שם. שו"ע אדה"ז ס' טו סעיף יב) ומ"ת (שו"ע אדה"ז סימן ס סעיף ד) אף שבאו בהמשך אחד (ורא ו, רח): והוצאתי גר ובגלתי אתכם גר ולקחתי אתכם לי לעם גר והבאתי אתכם אל הארץ גר' (ובפרט שהכניסה לא"י היא התכלית וזכה"ל)

— כי להיות שקיום כל מצוה הוא בדוגמת כניסה לא"י, אין צורך בזכירה מיוחדת, שהרי נזכרת היא בדרך ממילא כמה פעמים ביום ע"י קיום המצות שבכל יום [עד מה דאי בתניא (פמ"ו) ש"תקנו פ' יצי"מ בשעת ק"ש דוקא, אף שהיא מצוה בפ"ע ולא ממצות ק"ש כו' אלא מפני שהן דבר אחד ממש" — אלא שבק"ש בכדי שחזיר יצי"מ צ"ל גיכ"ש, שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלקותו ית' ולכן צ"ל זכירת יצי"מ, משא"כ בנדוד].

(15) להעיר מפתגם אדמו"ר הצ"צ: מאן דע ארץ ישראל (ראה לקו"ש ח"ב ע' 621) — נתבאר בלקו"ש ח"י ע' 3.

והנה החילוק שבין עליון דגוד"ד לתחתון — בין בורא כביכול לנברא — הוא, שבורא הוא בחי' משפיע ונברא הוא בחי' מקבל; הנברא מצ"ע אין לו כל מציאות, והוא "מקבל" כל מציאותו מהבורא. והיות שענין מתן התורה והמצות הוא שהתחתון יתעלה לבחי' העליון, כביכול, הרי מובן ש- תוכן עלי' זו היא שהתחתון יתעלה להיות בבחי' משפיע כמו העליון

(וכמרוז"ל יי: "נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", שהוא בחי' משפיע כביכול במעשה בראשית יי, וכן בתורה הרי אמרו"ל יי: שהקב"ה חייך ואומר "נצחוני בני נצחוני בני" [שהרי זהו אמיתית ענין שותף, שלפעמים "מנצח" שותף זה ולפעמים — השני] וישראל מוסיפים יי ומשפיעים יי בתורה.

ועפ"י מובן זה שההוראות הנ"ל שבענין "שלח גו' ויתורו גו'" לא נאמרו באופן של ציווי, אף שמוכרחות הנה — כי כאשר האדם מקיים ציווי

(27) שבת י. א. קיט. ב. טור או"ח סי' רסח. שו"ע אדה"ו שם סי"א. וראה או"ת להל"מ בראשית ד"ה כל האומר ויכולו (ג. ג. בהוצאת קה"ת תשל"ג).

(28) להעיר מב"ר פצ"ח ג: מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא עולמות. וראה מכתב כללי (ושיחת) י"א ניסן תשל"ב (נדפסו בהגדה של פסח עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים (קה"ת תשל"ו) ע' שד"מ).

(29) ב"מ גמ. ב. וראה ד"ה (כה, א): "אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מזיקין אתם אפילו מוטעין".

(30) וחייב הוא "לאפשא לה" (זהר ח"א יב, ב. תירא מקץ לט, ד).

(31) שלכן בכ"מ נקראו התורה כלה וישראל חתן (ראה לקו"ת תצא לו, סע"א ברכה צג, ד ואילך).

בכ"ז על האדם להתבונן קודם לימוד התורה.

וזהו הוראת "ויתורו את ארץ כנען" הנאמר בתור הכנה לכניסה לא"י: לפני קיום המצוה צריך האדם "לתור" ולהתבונן בענינה וכוונתה ותכליתה של התורה והמצוה שבא ללמוד ולקיים.

עפ"י מובן איך שתוכנו של "שלח" — שמשה הוא המשלח יי (ועד"ז) — בחי' מרע"ה שבכל נפש ונפש מבית ישראל יי) היא הנקודה היסודית דכל פרשיות הסדרה, שכולן נקראות "שלח", ולא עוד אלא שנאמרה בתחלת הסדרה, קודם שנאמרו הציוויים שבה — כי הוראות הנ"ל הנלמדות מסיפור שילוח המרגלים, באות כהקדמה ויסוד לכל המצות.

ו. אמנם עפ"י הנ"ל צריך להבין: מאחר שהענין ד"שלח גו' ויתורו את ארץ כנען" יש בו הוראות עיקריות ויסודיות, הרי לכאורה הו"ע הכרחי, ולמה תלה הקב"ה ענין זה בדעתו ורצונו של משה באמרו: "שלח לך — לדעתך, אני איני מצוה לך אם תרצה שלח" יי?

ויובן עפ"י המבואר לעיל, שתכלית קיום התורה ומצות היא להמשיך אלקות בענינים הגשמי', ובאופן האמור במדרש יי בנוגע לחידוש דמ"ת — "תחתונים יעלו לעליונים".

(23) ובעת השילוח — המרגלים כשרים היו (במדב"ר פט"ו, ה. תנחומא שלח ד. פרש"י פרשתנו יג, ג).

(24) תניא רפמ"ב.

(25) פרש"י ר"פ שלח במדב"ר פט"ו, ה. ותנחומא שלח ד"ה.

(26) שמור"ר פ"ב, ג. ותנחומא וארא טו.

של הקב"ה, הנה אף שעי"ז מתעלה כו', בכ"ז עדיין אינו מתעלה לשלי- מות בחי' משפיע — בחי' "עליונים", שהרי סו"ס אינו אלא מקיים ציווי (שזהו גם נתינת כח מ)הבורא, ז.א. שעדיין הוא (מקצתו) "מקבל" מהבורא. משא"כ כאשר הענין נעשה באופן של "לדעתך", שמקיימו מעצמו ובכח עצמו, הרי הוא מתעלה להיות בבחי' משפיע כביכול, שהרי הוא עושה כן מדעתו ומרצונו הוא.

ומזה מובן בעומק יותר טעם הקדמת סיפור שילוח המרגלים להציוויים, כי לא רק ההוראות שבענין ד"שלח" הן הוראות כלליות הנוגעות לכל ענין התורה ומצות, אלא גם האופן שבו באו הוראות אלו מלמד תכלית ה" כוונה דתו"מ — "תחתונים יעלו לעליונים".

(משיחת ש"פ שלח תשל"ב)

ש"ח ב

וכששבו הרעימו עליו את כל העדה
— "וימותו גו"י."

אבל עפי"ז צלה"ב:

(א) כל המסופר כאן כבר ידוע ממ"ש
לפנ"ז. [באם נפרש ששבו פעם שני'
והרעימו ה"ז חידוש פסוק זה. אבל
לפי פרש"י שהמדובר בהרעימו ש'
לפנ"ז] הרי כל הכתוב מיותר. וכהקדמה
להפסוק שלאחריו — לספר עונם שהוא
הסיבה ד"וימותו" — הרי כ"ז מובן
מהקודם.

(ב) לפי"ז הו"ל לרש"י להעתיק רק
תיבת "וישבו" ולפרש "וכששבו מתור
הארץ" ולא יותר.

(ג) מאי קמ"ל רש"י במ"ש "הרעימו
עליו את כל העדה בהוצאת דבה" —
הרי זה נאמר בפירוש בהפסוק.

(ד) מה מוסיף רש"י בסיומו "אותם
אנשים וימותו"?

אין לומר דבא לשלול "כל העדה"
שהזכיר לפנ"ז — כי זה מפורש בכתוב
"וימותו האנשים מוציא גו". גם דחוק
גדול לומר — שכיון שארך מאמר
המוסגר הנ"ל — חוזר על הראשו'
נות"ז ומבאר שכ"ז הקדמה ל"וימותו",
כי לפירושו "כששבו מתור הארץ כו'".

(5) וראה בס' הזכרון שמתרץ את הוא"ו
ד"וימותו".

(6) וכרשיית האוה"ת, אלשיך, ועוד.
ומה שתירץ האוה"ת שהכתוב בא להשמיענו
הטעם למה מתו תומי' (אף שבכלל הקביה'
מאריך אף), כי ה' אצלם ה' דברים
המרוצים בהכתוב — הרי: (א) אין מה
(אפילו) רמז בפרש"י. (ב) אי"ז ע"ד הפשט,
כ"א ע"ד הרמז וכו'.

(7) ע"ד פרש"י וארא ו, ל.

א. בפירושו עה"פ: "והאנשים אשר
שלח משה לתור את הארץ וישבו
וילינו עליו את כל העדה להוציא
דבה על הארץ" מעתיק רש"י את
התיבות "וישבו וילינו עליו" ומפרש:
"וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו
את כל העדה בהוצאת דבה אותם
אנשים וימותו" (כדלקמן ס"ב).

ופירשו המפרשים: שרש"י בא
לשלול שלא נפרש "וישבו": שהמרג'
לים חזרו עוה"פ — פעם שני' —
להרעים את בני' על משה, אלא שפי'
הוא "וכששבו מתור הארץ הרעימו
עליו את כל העדה בהוצאת דבה";
שמ"ש "וישבו" פירושו "כששבו מתור
הארץ", וכל הפסוק הוא חזרה על מ"ש
כבר, בתור הקדמה למ"ש אח"כ "וימו'
תו וגו'" — היינו ש"והאנשים אשר
שלח משה גו' (הם) וימותו גו'".

והכרחו של רש"י לפרש כן: באם
עיקר חידוש הכתוב הוא שהלינו את
בני' שנתי, הו"ל להתחיל בזה ולכתוב
"וישבו האנשים גו' וילינו עליו גו'";
וכיון דמתחיל "והאנשים אשר שלח
משה גו' וישבו וילינו גו'" משמע
שעיקר חידוש הכתוב הוא בנוגע ל'
האנשים" — ולא בשאר הענינים
שבפסוק זה, ולכן מפרשו: שהאנשים
(ובתור מאמר המוסגר — מבאר עונם)
— אשר שלח משה לתור את הארץ,

(1) פרשנו יד, לו.

(2) גוי"א עה"פ. ספר הזכרון (להרא'
בקראט הלוי) עה"פ.

(3) וכמו שפי' בחזקוני עה"פ.

(4) וכ"פ בס' הזכרון. וראה לקמן הערה